

FACULTAT DE CIÈNCIES POLÍTiques I DE SOCIOLOGIA

LLICENCIATURA: **SOCIOLOGIA**

ASSIGNATURA: **21093 SOCIOLOGIA DE L'EDUCACIÓ (6 crèdits)**

DURADA: **Primer semestre**

CURS: **Tercer (Obligatòria)**

CURS ACADÈMIC: **2008/2009**

Professors: Maribel Garcia, Jordi Planas

Objectius:

1. Conèixer els principals corrents teòriques sobre la relació entre educació i societat
2. Analitzar les funcions del sistema d'ensenyança en relació a l'evolució i els canvis del sistema econòmic i social
3. Conèixer l'evolució socio- històrica del sistema d'ensenyança fins a l' actual context de capitalisme informacional
4. Conèixer l'evolució de la disciplina, i els seus punts d'inflexió
5. Examinar el sistema d'ensenyança i el paper dels agents educatius en la reproducció i el canvi socials
6. Introduir als estudiants a les practiques d'intervenció social relacionades amb la sociologia de l'educació.

Continguts:

1. Introducció

- 1.1. Sociologia de l'educació i Sociologia.
- 1.2. Les aportacions dels clàssics
- 1.3. Eixos de diferenciació teòrica:
- 1.4. La institucionalització de la sociologia de l'educació

2. La evolució de les formes de transmissió cultural

- 2.1. Educació formal, no formal i informal. Terminologia i criteris de divisió conceptual.
- 2.2. La transmissió cultural a les societats pre industrials. El paper de l'església en la transmissió cultural. El model educatiu de la societat feudal
- 2.3. El paper de l'educació formal a les societats industrials: la formació del sistema d'ensenyança sota el capitalisme liberal. Coneixement i poder, del saber humanístic al saber tècnic
- 2.4. La evolució de l'escola de masses: Del capitalisme monopolista d'Estat al capitalisme informacional
- 2.5. Evolució socio- històrica del sistema d'ensenyança a Espanya i Catalunya

3. Les funcions econòmiques del sistema d'ensenyança

- 3.1. Funcionalisme tecno- econòmic i Teoria del capital Humà
- 3.2. Critiques al paradigma funcionalista de l'educació
- 3.3. Educació i reproducció econòmica: La teoria de la correspondència i la teoria de les xarxes educatives
- 3.4. Itineraris formatius i itineraris d'inserció professional: Mobilitat i discriminació
- 3.5. Educació i treball en la societat informacional

4. Reproducció i canvi del sistema de desigualtats:

- 4.1 Educació i mobilitat social en les societats industrials. L'explosió educativa
- 4.2 Socialització i selecció a l'aula: L'aula com a sistema social
- 4.3 Funcionalisme reformista: educació e igualtat d'oportunitats
- 4.4 La crisi de l'educació i el debat sobre la igualtat d'oportunitats
- 4.5 Educació i reproducció de l'estructura de posicions socials: educació, cultura i poder. Els conflictes entre grups d'estatus i l'accés a l'educació

- 4.6 Educació i reproducció cultural (I). La teoria de la reproducció
- 4.7 Desigualtats d'èxit davant l'educació: El fracàs i l'abandó escolar
- 4.8 Escola i reproducció dels gèneres
- 4.9 Escola i educació multicultural
- 4.10 Escola i Medi Rural

5. Les funcions culturals i ideològiques de l'Escola

- 5.1. L'educació com aparell ideològic de l'Estat.
- 5.2. Codis familiars i codis escolars: la teoria dels codis educatius
- 5.3. Ideologia i pràctiques: Currículum manifest i latent
- 5.4. Pedagogies Visibles i invisibles i classes socials
- 5.5. Escola, Llengua e identitat nacional

6. Els agents en el marc de la institució escolar

- 6.1. Els professionals de l'ensenyament
- 6.2. Canvis en la família i en el paper de l'alumnat
- 6.3. Les estratègies dels alumnes i les subcultures
- 6.4. Escola de masses i usos socials de la institució

7.- Globalització i educació

- 7.1 El capitalisme informacional i les seves conseqüències sobre l'educació i formació.
- 7.2 Globalització econòmica, estat, poder i educació
- 7.3 "Fonamentalisme neo-liberal" i tendències d'evolució internacional dels sistemes educatius.
- 7.4 Mercats globalitzats i globalització de les competències: l'excepció cultural?
- 7.5 Governança, qualitat i avaluació
- 7.6 L'Espai Educatiu Europeu i el procés de Bologna

Metodologia

Les classes combinaran sessions magistrals amb seminaris específics que es realitzaran a partir de les lectures obligatòries. També es realitzaran exercicis i dinàmiques pràctiques a classe així com la presentació d'audiovisuals per a debatre temes concrets a classe.

Els estudiants realitzaran un treball de definició d'una intervenció social lligada a l'àrea de l'educació (2 pag.), aquest treball té caràcter d'introducció al Seminari de Pràctiques Professionals que es desenvolupa al següent quadrimestre i es farà en cooperació amb el professorat de l'Àrea de Professionalització

Avaluació:

L'avaluació de curs serà continua i es basarà en tres indicadors bàsics:

1. Definició d'una intervenció social en educació (10%) (en grup)
2. La preparació de lectures obligatòries del curs i la exposició i rèplica d'alguna d'elles, que serà presentada pel grup responsable a la resta del grup classe. Les lectures seran assignades en el seu moment.. Els treballs puntuaran el 20% de la nota final i la participació a classe, incloent la exposició al grup classe un 20%
3. També es realitzaran alguns exercicis d'avaluació individual (50%).

(*) L'alumnat podrà triar entre el mètode de treball participatiu descrit o bé optar per presentar-se a l'examen final de l'assignatura, la qual cosa no exigeix de la preparació individual de les lectures. Durant els primers dies de curs s'informarà al professor/a de l'opció triada (per escrit).

BIBLIOGRAFIA BÀSICA:

Baudelot, C.&E., Roger (1987) *La escuela capitalista en Francia*. Madrid: Siglo XXI.

Béduwé C; Planas J (2003). Expansión educativa y mercado de trabajo. INCE. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. Col. estudios

Bernstein, B. (1985 a) "Clases sociales, lenguaje y socialización" en *Revista Colombiana de Educación*. Vol. 15.

Bernstein, B. (1985 b) "Clasificación y enmarcación del conocimiento educativo" en *Revista Colombiana de Educación*. Vol. 15.

Bonal, X. (1998) *Sociología de la educación. Una aproximación crítica a las corrientes contemporáneas*. Barcelona: Paidós.

Boudon, R. (1983) *La desigualdad de oportunidades*. Barcelona: Laia.

Bourdieu, P (1998) " Las estrategias de conversión" (*extret de la distinció*) a Fernández Enguita, M (comp.) *Sociología de la educación. Textos fundamentales*. Barcelona, Ariel

Bowles, S.&G., Herbet (1983) "El problema de la teoría del capital humano: una crítica marxista" en *Educación y sociedad*. Vol. (1)

Bowles, S & Gintis, H (1998) "Educación y desarrollo personal. La larga sombra del trabajo" a Fernández Enguita, M (comp.) *Sociología de la educación. Textos fundamentales*. Barcelona, Ariel

Carabaña, J, (1993) "A favor del individualismo y contra las ideologías multiculturalistas" a *Revista de Educación*, vol 302, pp, 61-82.

Carnoy M. (1999). "Globalización y reestructuración de la educación". *Revista de Educación* nº318 Enero-Abril 1999. pp 145-164.

Casal, J; Masjuan J.M, Planas, J (1991) La inserción social y profesional de los jóvenes. Madrid, CIDE.

Collins, R.(1989) *La sociedad credencialista*. Madrid: Akal.

Dale, R.et al. (1981) *Education and the State. Vol. 1 y 2*. Barcombe, Sussex: Falmer Press.

Durkheim, E (1998) " La educación, su naturaleza y su papel" a Fernández Enguita, M (comp.) *Sociología de la educación. Textos fundamentales*. Barcelona, Ariel

Fdez. Enguita, M. (1989) "El rechazo escolar: ¿alternativa o trampa escolar?" en Ortega, F. et al. (Ed.) *Manual de sociología de la educación*. Madrid: Visor.

À Feu, J (1998) "La transformació del món rural: el sentit de l'escola rural en un món que es desruralitza" a *temps d'Educació*, vol 20, pp. 287-313

Forquin, J.C. (1985) "EL enfoque sociológica del éxito y el fracaso escolares: desigualdades de éxito escolar y origen social" en *Educación y Sociedad*. Vol. (3).

Garcia Gracia, Maribel (2003) El sistema de enseñanza como construcción histórica y social a. Fernández Palomares (Coord) Sociología de la educación, Ed. Pearson, Prentice Hall, Madrid.

Lerena, C (1976) Escuela, ideología y Clases sociales en España. Barcelona, Ariel.

Parsons, T. (1990) "El aula como sistema social: Algunas de sus funciones en la sociedad americana" en *Educación y Sociedad* vol. (6).

Planas, J. (2003) La escuela y su inserción en las nuevas áreas supranacionales: exigencias y potencialidades de la Unión Europea. In Planas J. Subirats, J.; Riba, C.; Bonal, X. *La escuela y la nueva ordenación del territorio*, p. 13-39. Octaedro, Barcelona (España) -

Rist, R.G. (1990) "Sobre la comprensión del proceso de escolarización. Aportaciones de la teoría del etiquetaje" en *Educación y sociedad*, vol. 9.

Schultz, T.W. (1983) "La inversión en capital humano" en *Educación y Sociedad*. Vol. (1).

Subirats, M. (1985) "Niños y niñas en la escuela: una exploración de los códigos de género actuales" en *Educación y sociedad* vol. (4).

Thurow, L. (1983) "Educación e igualdad económica" en *Educación y Sociedad*. Vol.(2).

Willis, P. (1986) "Producción cultural y teorías de la reproducción" en *Educación y sociedad*, vol. 5. Willis, P. (1988) *Aprendiendo a trabajar*. Madrid: Akal.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA:

Acker, S. (1994) *Género y educación. Reflexiones sociológicas sobre mujeres, enseñanza y feminismo*. Madrid: Narcea. Parte 2.

Apple, M.W. (1985) "El marxismo y el estudio reciente de la educación" en *Educación y Sociedad*. Vol. (4).

Apple, M.W. (1986) *Ideología y curriculum*. Madrid: Akal.

Argelaguet, J. (1998) "Modelos de política lingüística", en Gomà, R. i Subirats, J. (eds.) *Políticas públicas en España*. Barcelona: Ariel.

Ball, S.J. (1989) *La micropolítica de la escuela. Hacia una teoría de la organización escolar*. Barcelona: Paidós-MEC.

Bendix, R & Lipset, S.M.(1985) "La movilidad social en la sociedad industrial" en Gras, A. (ed.) *Sociología de la educación. Textos fundamentales*. Madrid: Narcea.

Blaug, M. (1982) *Introducción a la economía de la educación*. México: Aguilar. Caps. 2 y 3.

Bonal, X. (1994) *El professorat com agent de canvi. Una avaluació sociològica a partir d'una experiència de recerca-acció en coeducació*. Tesis Doctoral, Depr. De Sociologia, UAB. Cap. 2.

- Bowen, W.G.(1972) "Valoración de la contribución económica de la educación" en Blaug, M. (ed.) *Economía de la educación*. Madrid: Tecnos.
- Carabaña, J. (1983) *Educación, ocupación e ingresos en la España del siglo XX*. Madrid: MEC.
- Collins, R. (1986) "Teorías funcionalista y conflictual de la estratificación educativa" en *Educación y Sociedad*. Vol. (5).
- Durkheim, E. (1982) *Historia de la educación y las doctrinas pedagógicas*. Madrid: La Piqueta.
- Durkheim, E. (1990) *Educación y sociología*. Barcelona: Península.
- Fdez. Enguita, M. (1989) "El rechazo escolar: ¿alternativa o trampa escolar?" en Ortega, F. et al. (Ed.) *Manual de sociología de la educación*. Madrid: Visor.
- Fernández Enguita, M. (1985) "¿Es tan fiero el león como lo pintan? Reproducción, contradicción,, estructura y actividad humana en la educación" en *Educación y Sociedad*. Vol. (4).
- Freire, P. (1990) *La naturaleza política de la educación. Cultura, poder y liberación*. Barcelona: Paidós-MEC.
- García Gracia, Maribel (2003) El sistema de enseñanza como construcción histórica y social a. Fernández Palomares (Coord) *Sociología de la educación*, Ed. Pearson, Prentice Hall, Madrid.
- García, M. Troiano, H. & Zaldívar, M. (1993) *El sexismo en los libros de texto: análisis y propuesta de un sistema de indicadores*. Madrid: Instituto de la Mujer.
- Giroux, H.A. (1983) *Theory and Resistance in Education. A Pedagogy for the Opposition*. New York: Bergin & Garvey.
- Giroux, H.A. (1990) *Los profesores como intelectuales. Hacia una pedagogía crítica del aprendizaje*. Barcelona: Paidós-MEC, Caps. 9 y 12.
- Hammersley, M. & Woods, P.(ed.) (1995) *Género, cultura y etnia en la escuela. Informes etnográficos*. Barcelona: Paidós-MEC.
- Hargreaves, A. (1982) "Resistance and Relative Autonomy Theories: Problems of Distortion and Incoherence in Recent marxist Analyses of Education" en *British Journal of Sociology of Education*. Vol. 3 (2).
- Jencks, C. et al. (1972) *Inequality. A Reassessment of the Effect of Family and Schooling in America*. New York: Basic Books.
- Lawn, M. & Ozga, J. (1988) "¿Trabajador de la enseñanza? Nueva valoración de los profesores" en *Revista de educación*, vol. (285).
- Lerena, C. (1981) "Acerca del desarrollo teórico de la sociología de la educación" en *Revista Internacional de Sociología* vol.(39).
- Lerena, C. (1983) *Reprimir y liberar. Crítica sociológica de la educación y de la cultura contemporáneas*. Madrid: Akal.
- Moncada, A. (1987) " Cien años de educación en España" en Lerena, C. (ed.) *Educación y Sociología en España*. Madrid: Akal.
- Monés, J. (1981) *La llengua a l'escola (1714-1939)* Barcelona: Barcanova.

Ramírez, F & Boli, J. (1987) "The Political Construction of Mass Scholing: European Origins and Worldwide Institutionalization" en *Sociology of Education* vol. 60.

Rosenthal, R. & Jacobson, L.F.(1985) "Pigmalion en clase" en Gras, A. (ed.) *Sociología de la educación. Textos fundamentales*. Madrid: Narcea.

Sarup, M. (1984) *Marxism and Education*. London: Routledge and Kegan Paul.

Shaffer, H.G.(1972) "Una crítica al concepto de capital humano" en Blaug, M. (ed.) *Economía de la educación*. Madrid: Tecnos.

Sharp, R. & Green, A. (1975) *Education and Social Control*. London: Routledge and Kegan Paul.

Sharp, R.(1988) *Conocimiento, ideología y política educativa*. Madrid: Akal.

Subirats, M. & Brullet, C. (1988) *Rosa y azul. La transmisión de los géneros en la escuela mixta*. Madrid: Ministerio de Cultura. Instituto de la Mujer.

Subirats, M. (1980) "La crisis escolar en Occidente: una historia en cuatro tiempos" en *Cuadernos de Pedagogía*. Vol. (65).

Subirats, M. (1983) *L'escola rural a Catalunya*. Barcelona: Edicions 62.

Walker, S. & Barton, L. (1983) (Eds.) *Gender, Class and Education*. Lewes: Falmer Press.

Woods, P. (1986) *La escuela por dentro. La etnografía en la investigación educativa*. Barcelona: Paidós-MEC, Cap.1.

Young, M.F.D. (1971) *knowledge and Control. New Directions for the Sociology of Education*. London: Collier MacMillan.